

Плікус І., Жукова Т., Зайцев О. Аналіз податкового навантаження в Україні / Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики : збірник тез за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021, С.215-219

Плікус Ірина

доцент, к.е.н., доцент кафедри фінансів і підприємництва

Жукова Тетяна

старший викладач кафедри фінансів і підприємництва

Зайцев Олександр

доцент, к.е.н., доцент кафедри фінансів і підприємництва

Сумський державний університет

АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Податкова системи та податкове навантаження є одними з визначальними факторами, що впливають на економічний розвиток країни. Економічне процвітання нашої держави не можливий без побудови ефективної та справедливої податкової системи. Для визначення шляхів її удосконалення першочергово потрібно провести детальний аналіз її сучасного стану [1]. Першочергово потребує аналіз податкове навантаження, яке існує в країні. Визначається воно співвідношенням розміру податків до ВВП. У табл. 1 проведемо розрахунки податкового навантаження в Україні та проаналізуємо його в динаміці.

Таблиця 1 – Динаміка податкового навантаження України у 2015-2019 рр.

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Податкові надходження, млрд. грн.	507	650	828	986	1070
ВВП, млрд. грн.	1988	2385	2983	3560	3974
Рівень податкового навантаження, %	25,5	27,25	27,76	27,7	26,93
Податкове навантаження на працю, %	8,65	4,57	5,4	5,79	6,17
Загальний коефіцієнт податкового навантаження, %	34,15	31,82	33,15	33,48	33,09

Джерело: розраховано виходячи з [2, 3, 4]

Відзначимо, що рівень податкового навантаження в Україні постійно змінювався. Якщо за базу аналізу брати 2015 р., то в наступних роках спостерігається зростання податкового навантаження. Так, у 2017 р. рівень податкового навантаження досяг свого максимуму та склав 27,76 % проти

25,5 % у 2015 р. Однак у 2019 р. податкове навантаження зменшилося до 26,93 %.

Доповненням до зазначеного показника є показник податкового навантаження на працю. Даний коефіцієнт враховує «податки на працю, які відносять до неподаткових платежів. Відтак, найбільше значення даний коефіцієнт мав у 2015 р. і складав 8,65 %, найменшу у 2016 р. – 4,57 %. Починаючи з 2016 р. податкове навантаження на працю зростає і уже в 2019 р. складає 6,17 %. З метою зниження податкового навантаження на працю в Україні проведено пенсійну реформу, відповідно до якої зріс вік виходу на пенсію населення та необхідний страховий стаж для отримання пенсії.

Загальний коефіцієнт податкового навантаження максимального значення мав у 2015 р. і складав 34,15 %, у 2016 р. мав мінімальне значення – 31,82 %. Протягом 2017-2019 рр. даний коефіцієнт коливався і перебував у межах 33 %, на кінець 2019 р. склав 33,09 %.

Необхідно додати, що у міжнародній практиці прийнято проводити розрахунки податкового навантаження не лише загального, але й по кожному виду податку. Це дозволяє визначити ті види податку, які здійснюють найбільше навантаження. Результати розрахунку цих показників наведено у табл. 2.

Таблиця 2 – Показники вимірювання податкового навантаження в Україні за 2015-2019 рр.

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Податок на додану вартість, млрд. грн.	178	235	313	375	378
Податок на доходи фізичних осіб, млрд. грн.	100	138	186	230	275
Податок на прибуток підприємства, млрд. грн.	39	60	73	107	117
Акцизний податок, млрд. грн.	62	90	114	127	130
Податкове навантаження з ПДВ, %	8,95	9,85	10,49	10,53	9,51
Податкове навантаження з ПДФО, %	5,03	5,79	6,24	6,46	6,92
Податкове навантаження з ПП, %	1,96	2,52	2,45	3,01	2,94
Податкове навантаження з акцизу, %	3,12	3,77	3,82	3,57	3,27

Джерело: розраховано виходячи з [2, 3, 4]

Спостерігається чітка тенденція щодо зростання податкового навантаження з ПДВ та ПДФО протягом 2015-2018 рр., але його зменшення уже в 2019 р. Податкове навантаження з прибутку підприємства має різні коливання. Зокрема, найменше значення має у 2015 р. і складає 1,96 %, у 2016 р. зростає до 2,52 %, у 2017 р. зменшується до 2,45 %, в наступному році знову збільшується до 3,01 %, а у звітному році складає 2,94 %. Тобто динаміка цього показника має синусоїдну тенденцію. Найбільший податкове навантаження в залежності від виду оподаткування має податок на додану вартість, яку сплачують покупці продукції чи послуг. Оскільки податок на додану вартість автоматично закладений уже в ціну продукції. Також значний рівень податкового навантаження має податок з доходів фізичних осіб.

Для оцінки ефективності системи оподаткування в Україні на рис. 1 відобразимо динаміку податкового навантаження, інвестиційної та інноваційної активності вітчизняних підприємств.

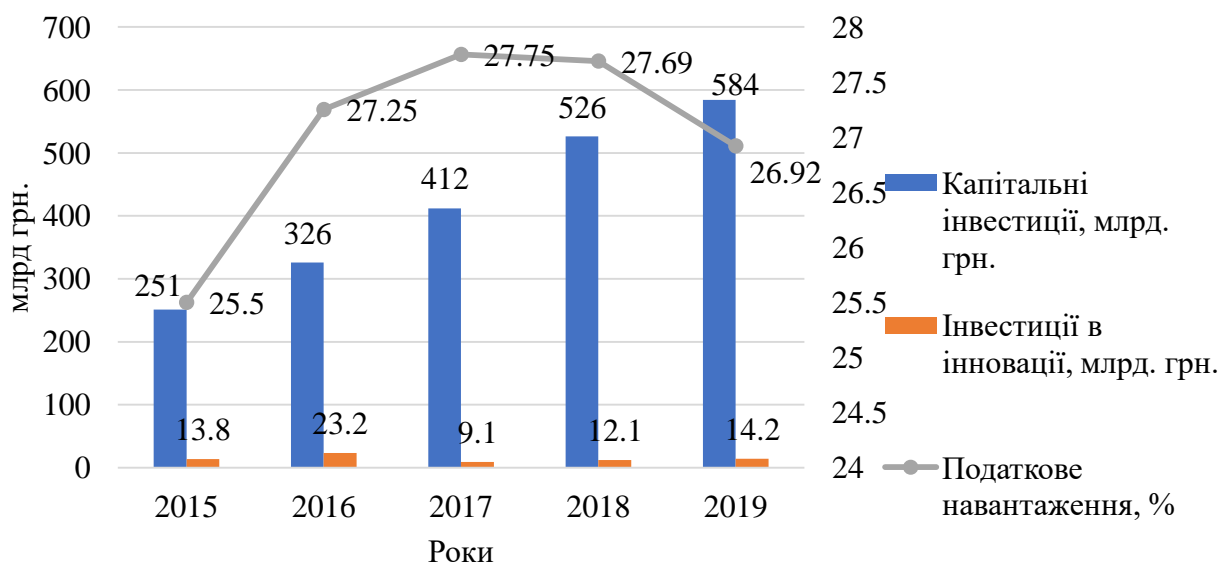

Рисунок 1 – Динаміка податкового навантаження, інвестиційної та інноваційної активності у 2015-2019 рр. [2]

Загалом рівень податкового навантаження в Україні майже не змінюється і співвідношенні з ВВП знаходиться на рівні 27 %. При цьому обсяги капітальних інвестицій щорічно зростають і прямого зв'язку між цими двома факторами не спостерігається. Водночас існує прямий зв'язок із зменшенням

податкового навантаження та зростанням інвестицій в інновації. Зокрема, це чітко видно у 2016-2019 рр.. Зокрема, зростання податкового навантаження з 27,25 % до 27,75 % призводить до скорочення обсягів інвестицій з 23,2 млрд. грн. до 9,1 млрд. грн. Тоді як зменшення у 2019 р. податкового навантаження з 27,69 % до 26,92 % забезпечує зростання інвестицій в інновації з 12,1 млрд. грн. до 14,2 млрд грн.

Таки чином, у ході проведеного дослідження встановлено, що існує чіткий зв'язок між обсягами податкових надходжень та ВВП і доходами Зведеного бюджету. Збільшення податкових надходжень сприяє зростанню інших двох важливих макроекономічних показників. Питома ваги першого складає близько 80 % у Зведеному бюджеті України. Тому ефективна система оподаткування має вирішальне значення для економіки України. Потрібно працювати над її удосконаленням у відповідності до кращих європейських практик [5,6,7].

Список використаних джерел:

1. Зайцев О.В., Могильний В.В. Проблеми оптимізації оподаткування прибутку підприємств в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Причорноморські економічні студії*, 2017, Вип. 22, С. 177-182. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/65819>
2. Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html
3. Доходи зведеного бюджету. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>
4. Загальнодержавні податки та збори. URL: <https://m.zir.tax.gov.ua/main/index/stavki>
5. Михайлик А.М., Зайцев О.В. Податки та їх вплив на діяльність господарюючих суб'єктів. / Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р., Суми : СумДУ, 2014. - Т.2. - С. 388-389. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/38724>
6. Зайцев О.В. Податковий менеджмент: підручник. Суми: СумДУ, 2017, 412 с.
7. Головка А., Зайцев О.В. Проблеми податкової системи: проблема подвійного оподаткування. / Економічні проблеми сталого розвитку:

матеріали Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих учених присвяченої 80-річчю від дня народження професора Олега Балацького, м. Суми, 21 – 25 квітня 2017 р. Суми: Сумський державний університет, 2017. С. 96-97. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/38724>